

મહોપાધ્યાય શ્રીયશોવિજયજીગણિકૃત

૧૦૧ બોલસંગ્રહ : ભૂમિકા

-સં. વિજયશીલચન્દ્રસૂરિ

મહોપાધ્યાય શ્રીયશોવિજયજી ગણિ વિદ્જ્જગતમાં દાર્શનિક અને સમર્થ તાર્કિક તરીકે પ્રખ્યાત છે, તો ધર્મના અને જૈનાચાર-વિચારના ક્ષેત્રમાં તેઓ સૈદ્ધાન્તિક પુરુષ તરીકે સર્વમાન્ય છે. સૈદ્ધાન્તિક વિચારો અને તેની પ્રરૂપણા/પ્રતિપાદનમાં તેમનો બોલ અકાટ્ય અને તેમણે કરેલું અર્થઘટન નિર્વિવાદપણે સર્વગ્રાહ્ય ગણાય છે.

તેઓએ જૈન સિદ્ધાન્તોનું યથાર્થ અર્થઘટન કરતાં અનેક ગ્રન્થો રચ્યા છે. તે ગ્રન્થોમાં, વિવિધ સિદ્ધાન્તો પરત્વે અન્ય જૈન વિદ્વાનો/સાધુઓએ કરેલ પ્રરૂપણાઓમાં જ્યાં પળ વિસંગતિ કે વૈપરીત્ય હોય તેને તેઓએ અત્યંત સૂક્ષ્મેક્ષિકાથી, સિદ્ધાન્તનું શુદ્ધ હાર્દ પકડીને, મધ્યસ્થભાવે, તે તે વિસંગતિઓ અને વૈપરીત્યો પ્રત્યે અંગુલિનિર્દેશ કરીને તેનું નિરસન કર્યું છે, અને શુદ્ધ મત/અર્થનું પ્રતિપાદન કર્યું છે. “પ્રસ્તુત ૧૦૧ બોલસંગ્રહ” પણ તેમની આ જ પ્રકારની એક રચના છે.

આ ગ્રન્થ, કેટલાંક વર્ષો અગાઉ, આચાર્ય શ્રી યશોદેવસૂરિજીના પ્રયત્નથી છપાયેલ ઉપાધ્યાય યશોવિજયજીની અન્ય ચારેક રચનાઓની સાથે, એક પુસ્તક રૂપે પાલીતાણા જૈન સાહિત્ય મંદિરેથી પ્રકાશિત થયેલ છે, જેમાં તેનું નામ “શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ગણિકૃત દ્વારા સંગૃહીત ૧૦૮ બોલસંગ્રહ” એવું આપવામાં આવ્યું છે. એ પ્રકાશનમાં પ્રથમના ચાર બોલ નથી, અને તે વિશે તેના પ્રારંભે જે સૂચના મૂકવામાં આવી છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે -

“પ્રસ્તુત સંગ્રહકી પાણ્ડુલિપિ કા પહલા પૃષ્ઠ છો જાને અથવા નષ્ટ હો જાને કે કારણ ક્રમાંક ૧ સે ૪ તક કે પ્રશ્ન નહીં દિયે ગયે હૈ । યહી કારણ હૈ કિ ઇસ ગ્રન્થકા આરમ્ભ પાંચવે બોલસે હો રહા હૈ ।”

અહીં આ સૂચના વિશે એટલું જ કહેવાનું પ્રાપ્ત છે કે એક જ પ્રતિ ના આધારે તેનું પ્રકાશન કરી દેવાનો મોહ જતો કરીને અન્યાન્ય જ્ઞાનભંડારોમાં ઉપલબ્ધ થઈ શકતી આ ગ્રંથની વિવિધ પ્રતિઓ મેલ્લવી હોત તો ઉપર્યુક્ત સૂચના અપવી

પડી ન હોત, અને પૂરા બોલ આપી શકાયા હોત. વઢી, એ પ્રકાશનમાં, આ ગ્રંથની સમાપ્તિ પછી એવી ટિપ્પણી મૂકી છે કે—

“યહ ગ્રંથ ૧૦૧ બોલ પર હી સમાપ્ત હો જાતા હૈ । સમ્ભવતઃ શેષ બોલ-પ્રારમ્ભ કે ૫ બોલોંકે સમાન હી મૂલ પ્રતિમેં નષ્ટ હો ગયે હૈ ।”

આ ટિપ્પણી સાવ નિર્થક એટલા માટે છે કે એ પ્રકાશનમાં ગ્રંથનો અંત પળ છે અને તે પછી કર્તાની તેમજ લેખકની પુષ્પિકા પળ છે, જેથી સ્પષ્ટ છે કે ગ્રંથ અધૂરો નથી કે તેનો અંતિમ અંશ નષ્ટ પળ નથી. વસ્તુતઃ આ ગ્રંથ” ૧૦૮ બોલસંગ્રહ” છે જ નહિ; આ તો ૧૦૧ બોલસંગ્રહ” જ છે. આ મુદ્દો, અહીં, કર્તાના સ્વહસ્તે લખાણી પ્રતિના આધારે નિઃસંદેહ સિદ્ધ થઈ શકે છે. અને પ્રસંગોપાત્ત એ પળ સ્પષ્ટ થવું ઘટે કે આ ગ્રંથ એ શ્રીયશોવિજયજી મહારાજની પોતાની રચના છે, પળ તેમના દ્વારા થયેલું સંકલન કે સંગ્રહમાત્ર નથી. અર્થાત્ સંગૃહીત નહિ, પળ વિરચિત છે.

આ ગ્રંથનું પ્રકાશન, એકવાર, ઉપર કહ્યું છે, તેમ થઈ ગયું છે છતાં અહીં તેનું પુનઃ પ્રકાશન કરવાનાં કારણો એ છે કે -

૧. પૂર્વ-પ્રકાશનમાં જે અંશ નથી છપાયો, તે અંશ અહીં પ્રાપ્ત છે.

૨. જે પ્રતિના આધારે આ વાચના તૈયાર થઈ છે તે પ્રતિ ગ્રંથકાર શ્રીયશોવિજયજીએ સ્વહસ્તે લખેલ-ગ્રંથના ખરડારૂપ- છે, જેને કારણે વાચના એકદમ શુદ્ધ અને પૂર્ણ મળે છે.

૩. પૂર્વ-પ્રકાશનમાં આખી કૃતિ અને તમામ (૫ થી ૧૦૦) બોલો અશુદ્ધપ્રાય તેમજ ઘણા અંશો-વાક્યાંશો વગેરે વિના જ છપાયેલ છે. પ્રસ્તુત વાચનામાં તે બધું સહજપણે જ શુદ્ધ-પૂર્ણ જોવા મળશે.

૪. પૂર્વ-પ્રકાશનનો આધાર બનેલી પ્રતિ સં. ૧૭૪૪માં કોઈ લેખકે લખેલી પ્રતિ હોઈ તેની ભાષા ઘણી બદલાયેલી છે. જ્યારે પ્રસ્તુત પ્રતિ કર્તાની સ્વહસ્ત હોઈ તેની ભાષા તેમજ જોડણી-બધું અસલ રૂપમાં જ છે, અને તે જ રીતે અત્રે પ્રસ્તુત પળ થાય છે.

૧૨મા બોલમાં શ્રીયશોવિજયજી મહારાજે વિવિધ ગ્રંથોના નામો ટાંક્યા

છે, તેમાં “સમયસારસૂત્રવૃત્તિ” નું પળ નામ છે. તે ઉપર ટિપ્પણી કરતાં પૂર્વ-પ્રકાશનના સંપાદકે “ઇસ પ્રકારકા ગન્થ કૌન સા હૈ ? યહ જ્ઞાત નહીં હૈ । યહાં જો સાક્ષી ગ્રન્થ હૈ વે શ્વેતામ્બરીય હૈ । અતઃ ‘સમયસાર’ કી કલ્પના નહીં કી જા સકતી હૈ ।” આવી નોંધ મૂકી છે, જે બરાબર નથી, અને સંપાદકની ઓછી સજ્જતાનું સૂચન આપે છે. “સમયસાર” નામે એક પ્રાકૃત-ગાથાબદ્ધ રચના શ્વેતામ્બરચાર્યની પળ છે, અને સંભવતઃ યશોવિજયજી તેને જ ટાંકતા હોય તેમ જણાય છે.

સમગ્રપળે ગ્રન્થાવલોકન કરતાં જણાય છે કે ઉપાધ્યાય શ્રી ધર્મસાગરજી મહારાજે પોતાના ગ્રન્થોમાં જે કેટલીક પ્રરૂપણાઓ કરી હતી, તેને કારણે તેમણે ગુરુઓ તથા ગચ્છનાયકો વગેરેનો રોષ વહોરવો પડેલો, માફીપત્રો આપવાં પડેલાં અને પોતાના અમુક ગ્રન્થોને જલશરણ પળ કરવા પડેલાં. છતાં તે ગ્રંથોનો પ્રચાર તેમના પરિવાર દ્વારા શરૂ જ રહ્યો હોવાથી તે ગ્રંથોની અમાન્ય કરવી પડે તેવી વાતોમાં સમાજ અનામ્ભોગે પળ ન રહેવાય, તે હેતુથી સૈદ્ધાન્તિક સ્પષ્ટતા કરતો આ બોલસંગ્રહ શ્રીયશોવિજયજી મહારાજે રચ્યો છે, જે તેમના જેવી અતિસમર્થ પ્રતિભા માટે જ શક્ય અને ન્યાય્ય છે.

આ ગ્રન્થની કર્તાના સ્વહસ્તાક્ષરની પ્રતિ મારા પૂજ્ય ગુરુજી શ્રી વિજયસૂર્યોદયસૂરિજીના સંગ્રહમાંથી પ્રાપ્ત થઈ છે. તેના ૮ પત્રો છે. દોડતી કલમે લખાયેલાં ચરકા જેવી એ પ્રતિ છે, છતાં શુદ્ધ છે. આ પ્રતિના અંતમાં “સમ્યક્ત્વની દૃઢતા કરવી સહી” એમ લખાણ પૂરું થાય છે તે સાથે જ કર્તાએ સ્વહસ્તે ૧૦૮ એવો અંક લખ્યો છે, જે ૧૦૦— આમ પળ વંચાય છે, અને ૧૦૮ એમ પળ વાંચી શકાય છે. સંભવ છે કે આની નકલ કરનારાઓએ ૧૦૮ વાંચ્યું હોય અને તે પરથી ૧૦૮ બોલસંગ્રહ એવું નામ પ્રવર્ત્યું હોય. ગ્રન્થાન્તે કોઈ વર્ષ, સ્થલ વગેરેનો ઉલ્લેખ નથી.

પ્રતિના આઠમા પાનાની બીજી પુંઠી પર ઉપાધ્યાયજીએ સ્વહસ્તે કરેલી વિવિધ ટૂંકાક્ષરી કે સાંકેતિક શાસ્ત્રીય નોંધો છે. પોતાને કોઈ ટેકાળે ઉપયોગમાં લેવાના પાટો કે પદાર્થો જડ્યા કે સૂઝ્યા હોય તેની આ નોંધ કરી રાખી હોય તેમ લાગે છે. અવસરે આ નોંધ ઉકેલીને વિદ્વાનો સમક્ષ મૂકવાનું મન છે જ.

“१०१ बोलसंग्रह” नी वाचना

ऐं नमः ॥ सर्वज्ञशतकादिकग्रंथ माहिला विरुद्ध बोल जे धर्मपरीक्षा ग्रंथमाहि देखाड्या छइ ते माहिला केतलाएक मतभेद जाणवार्नि अर्थ लिखिइ छइ ॥

“उत्सूत्रभाषीनि अनंतो ज संसार होइ” एहवूं लिखूं छइ ते न घटइ, जे महानिशीथादिक ग्रंथनि विषइ अध्यवसायविशेषनी अपेक्षाइ तीर्थकरनी महाआशातना करणहारनि संख्यातादिक ३ भेद संसार कहिओ छइ, तथा मरीचिप्रमुख उत्सूत्रभाषीनि असंख्यातादिक संसार पणि शास्त्रिं छइ ॥ १ ॥

“निहनव तीर्थोच्छेदनी बुद्धि उत्सूत्र भाषइ ते माटिं तेहनि अनंतो ज संसार होइ, यथाछंद ते रीति उत्सूत्र न भाषइ ते माटिं तेहनि अनंत संसारनो नियम नहीं,” एहवूं लिखूं छइ ते न घटइ, जे माटिं यथाछंदनि पणि सूत्रोच्छेदनो परिणाम होइ अनि तीर्थोच्छेदनी परिं सूत्रोच्छेद पणि भारे कहिओ छइ योगवीसी प्रमुख ग्रंथमां ॥ २ ॥

“नियत उत्सूत्र भाषइ तेह निहव, अनियत उत्सूत्र बोलइ ते यथाछंद” एहवूं लिखूं छइ तिहां उत्सूत्रकंदकुद्दाल विना बीजा कोई ग्रंथनी साखि नथी ॥३॥

“यथाछंदनि उत्सूत्र बोल्यानो निर्धार नथी ” एहवूं लिखूं छइ ते न मिलइ, जे माटिं आवश्यकव्यवहारभाष्यादिक ग्रंथमां यथाछंद उत्सूत्रचारीनि उत्सूत्रभाषी ज कहिओ छइ ॥ ४ ॥

“नियत उत्सूत्रथी अनियत उत्सूत्र हलुउं ज होइ” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटिं एक जातिनि पापिं हिंसादिक आश्रवनी परिं नियतानियतभेदिं फेर कहिओ नथी ॥ ५ ॥

“कीधां पापनूं प्रायश्चित्त तेहज भविं आवइ पणि भवांतरिं नावइ,” एहवूं लिखूं छइ ते न घटइ, जे माटिं पंचसूत्रचतुःशरणादिक ग्रंथनि अनुसारिं भवांतरनां पापनूं पणि प्रायश्चित्त जाणइ छइ ॥६॥

“अभव्यनि अनाभोगरूप एकज अव्यक्तमिथ्यात्व होइ गुणवणुं न कहइ”,

एहवूं व्याख्यानविधि मां लिखूं छइ ते अयुक्त, जे माटि गुणस्थानक्रमारोहादिक ग्रंथइ अभव्यनि व्यक्ताव्यक्त २ प्रकारि मिथ्यात्व कहिउं छइ ॥७॥

वली तिहां एहवूं लिखूं छइ, जे “एक पुदगलपरवर्त संसार शेष जेहनि होइ तेहनि ज व्यक्त मिथ्यात्व कहिइ” ते सर्वथा न घटइ, जे माटि तेहथी अधिक संसारी पणि पाखंडि व्यक्त मिथ्यात्वी ज कहिआ छइ अनें व्यक्त मिथ्यात्व ते गुणठाणुं छइ ॥ ८ ॥

“अनाभोगमिथ्यात्वि वर्तता जीव न मार्गगामी न वा उन्मार्गगामी कहिइ”, एहवी कल्पना करि छइ ते कोइ ग्रंथि नथी अनि इम कहतां सघलइ ३ राशि कल्पाइ ॥ ९ ॥

“अभव्य अव्यवहारिया मां” कहिया छइ ते उपदेशपदादिक ग्रंथ सार्थि तथा लोकव्यवहार सार्थि पणि न मिलइ ॥ १० ॥

व्यवहारिया तथा अव्यवहारिया^१ (?) जीव सर्व, आवलिका असंख्येय भागसमयप्रमाण पुदगलपरवर्त पछी अवश्य मोक्षि जाइ, एहवूं लिखूं छइ, तिहां कोइ ग्रंथनी साखि नथी । साहमूं भुवनभानुकेवलचरित्र, योगबिन्दु प्रमुख ग्रंथनी मेंलि व्यवहारिया थया पछी अनंता पुदलपरवर्त पणि दीसइ छइ ॥११॥

“सूक्ष्म पृथिव्यादिक ४, तथा निगोद २, ए छ भेद अव्यवहारिया कहिइ”, एहवूं लिखूं छइ ते न घटइ, जे माटि उपमितिभवप्रपंचा, समयसारसूत्रवृत्ति, भवभावनावृत्ति, श्राद्धदिनकृत्यवृत्ति, पुष्पमालावृत्ति, धर्मरत्नप्रकरणवृत्ति, संस्कृतनवतत्त्वसूत्रादिक ग्रंथनी मेंलि प्रकट ज बादरनिगोदादिक व्यवहारिया जाणइ छइ, एक सूक्ष्मनिगोद ज अव्यवहारिया कहिया छइ ॥१२॥

“ए उपमितिभवप्रपंचादिकनां वचन, पन्नवणा सार्थि विरुद्ध अनाभोगपूर्वक एहवूं लिखूं छइ,” ते पूर्वाचार्यनी आशातनानूं वचन जिनशासननी प्रक्रिया जाणइ ते किम बोलइ ? ॥ १३ ॥

१. “तथा अव्यवहारिया” आटलो पाठ हांसियामां x आवुं चिह्न करीने कर्ताए मूक्यो छे पण ते क्यां उपेखो तेनुं सूचन/चिह्न जोवा मळतुं नथी; तेथी (?) साथे अहीं उमेरेल छे.

“अभव्य व्यवहारियाथी तथा अव्यवहारियाथी बाह्य छइ, एहवूं पणि व्याख्यानविधिगतकमां लिखूं छइ”, ते पणि कल्पनामात्र ज जे माटइ अव्यवहार निगोदमां अभव्यनी विवक्षा नथी, आपातमात्रइ संभव हो तो हो, पणि बेहुथी बाह्य कल्पना नथी ॥ १४ ॥

“अनाभिग्रहिक मिथ्यात्व आभिग्रहिक सरिखूं आकरं” एहवूं तत्र ज लिखूं छइ ते पणि न घटइ, जे माटि योगबिन्दु प्रमुख ग्रंथि अनाभिग्रहिक आदि धर्मभूमिका गुणरूप दीसइ छइ ॥ १५ ॥

“मिथ्यात्वीनि देवारधन अध्यवसाय जीवहिंसादिक अध्यवसायथी पणि घणुं दुष्ट” एहवूं सर्वज्ञशतक मां लिखूं छइ ए एकांत ग्रहवो ते खोटे, जे माटि आदि धार्मिकनि साधारणदेवभक्ति योगबिन्दु प्रमुख ग्रंथमां संसार-तरणनूं हेतु कही छइ ॥ १६ ॥

“मिथ्यात्वीना गुण ते सर्वथा ज गुणमां न गणिइ” एहवूं कहइ छइ ते पणि न घटइ, जे माटि मिथ्यादृष्टिना गुण आनि ज, सूधूं पहिलूं गुणठणु होइ, एहवूं योगदृष्टिसमुच्चय ग्रंथमां कहिउं छइ ॥ १७ ॥

“पर समयमां नही नि स्वसमयमां कही, एहवी ज क्रिया सुपात्रदान जिनपूजा, सामाइक प्रमुख मार्गानुसारिपणानुं कारण”, एहवूं कहिउं छइ, ते पणी एकांत न घटइ, [जे माटइ उभयसंमत दयादानादिक क्रियाइ पणि मार्गानुसारिपणुं योगबिन्दु प्रमुख ग्रंथइ कहिउं छइ] ॥ १८ ॥

“उत्कर्षथी अपादर्धपुदगलपरावर्त संसार शेष हो तेहमां मार्गानुसारी” एहवूं लिखूं छइ ते पणि विचारवूं, जे माटि उपदेशपदमां वचनौषधप्रयोगकाल चरमपुदगलपरावर्त ज कहिओ छइ तथा योगबिन्दु वीसविसी प्रमुख ग्रंथानुसारि पणि एक चरमपुदगलपरावर्त मार्गानुसारीनो काल जाणइ छइ ॥ १९ ॥

“सम्यक्त्वथी घणूं दूकडो मार्गानुसारी होइ, ते संगम-नयसारदिक सरिखो ज पणि बीजो न कहिइ”, एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटि अपुनर्बन्धक १, सम्यग्दृष्टी २, चारित्र्य ३ ए ३ शास्त्रि धर्माधिकारी कहिआ छइ, ते तो आप आपणइ लक्ष्णि जाणिइ पणि एक एकथी दूकडापणानो तंत नथी

તે માર્ટિ જિમ સમ્યગ્દૃષ્ટી ચારિત્રી વેગલો પણિ પામિહ તિમ માર્ગાનુસારી સમ્યક્ત્વથી વેગલો પણિ હોઈ તે વાતની ના નહીં ॥ ૨૦ ॥

“મિથ્યાત્વીની ક્રિયા વ્યાધાદિકના મનુષ્યપણાનિં સરિચી” એહવું લિખ્યું છઈ તે મહાદ્વેષનું વચન, જે માર્ટિ અપુનર્બંધકના દયાદિક ગુણ ઉપદેશપદાદિક ગ્રંથમાં વીતરાગની સામાન્યદેશનાના વિષય કહિયા છઈ ॥ ૨૧ ॥

“જૈનની ક્રિયાઈ અપુનર્બંધક હોઈ પણિ અન્યદર્શનની ક્રિયાઈ ન હોઈ જ” એહવું જે કહઈ છઈ તે ન માનવું, જે માર્ટિ સમ્યગ્દૃષ્ટી સ્વશાસ્ત્રની જ ક્રિયાઈ હોઈ અનિં અપુનર્બંધ અનેક બૌદ્ધાદિક શાસ્ત્રની ક્રિયાઈ અનેક પ્રકારનો હોઈ એહવું યોગબિંદુ પ્રમુખ ગ્રંથિં કહિં છઈ ॥ ૨૨ ॥

“અસદ્ગ્રહપરિત્યાગેનૈવ તત્ત્વપ્રતિપત્તિર્માર્ગાનુસારિતા’ એહવું વંદારુવૃત્તિ કહં છઈ તે માર્ટિ જૈનશાસ્ત્રના તત્ત્વ જ્ઞાણ્યા વિના માર્ગાનુસારી ન હોઈ જ” એહવો એકાંત પણિ ન ઘટઈ, જે માર્ટિ એ તંત ગ્રહતાં મેઘકુમાર હસ્તિજીવનિં પણિ માર્ગાનુસારિપણુ નાવઈ યોગ્યતા લેહઈ તો કોઈ દોષ નથી ॥ ૨૩ ॥

“ભગવતી માં જ્ઞાનરહિત ક્રિયાવંત દેશારધક કહિઓ છઈ તે ભાંગાનો સ્વામી સ્વારીનિં ટીકામાં બાલતપસ્વી વચ્ચાણ્યો છઈ, તે માર્ગાનુસારી જ મિથ્યાત્વી હોઈ એ અર્થ ઉવેચીનિં એ ભાંગાનો સ્વામી દ્રવ્યક્રિયાવંત અભવ્ય જે કહઈ છઈ આપછંદઈ તે ન ઘટઈ,” જે માર્ટિ અભવ્યાદિકનિં દેશથી આરાધકપણું નથી વ્યવહારિં આરાધકપણું તેહનિં છઈ” તે પણિ ન ઘટઈ જે માર્ટિ એ મુગધવ્યવહાર લેખામાં નહીં લિંગવ્યવહારનો પરિં ક્રિયાવ્યવહાર પણિ અપુનર્બંધકાદિ પરિણામ વિના પંચાશકાદિક ગ્રંથઈં નિરર્થક કહિઓ છઈ ॥ ૨૪ ॥

“નિહનવઈ ક્રિયાજ્ઞા નથી ભાગી અનિં સમ્યક્ત્વાજ્ઞા ભાગી છઈ તે માર્ટિ તે દેશારધક તથા દેશવિરધક કહિઈ” એહવું લિખ્યું છઈ તે સર્વવિરુદ્ધ, જે માર્ટિ તે સર્વથા આજ્ઞાબાહ્ય જ કહિયા છઈ ॥ ૨૫ ॥

“જેહનિં જ્ઞાન છતઈ પામ્યા ચારિત્રનો અંગ હોઈ અથવા ચારિત્રની અપ્રાપ્તિ હોઈ તે દેશવિરધક એહવું ભગવતી વૃત્તિં લિખ્યું છઈ તેહમાં ચારિત્રની અપ્રાપ્તિ દેશ વિરધક ન ઘટઈ” એહવું લિખ્યું છઈ તે પ્રકટ પૂર્વાચાર્યની આજ્ઞાતનાનું વચન, જે માર્ટિ પરિભાષા લેતાં કોઈ દોષ નથી ॥ ૨૬ ॥

સવ્વપ્પવાયમૂલં, દુવાલસંગં જઓ જિણક્ષાયં ।

રયણાગરુહં સ્ખલુ, તો સવ્વં સુંદરં તમ્હિ ॥ (૩. ૬૯૪)

એ ઉપદેશપદ ગાથામાં અન્યદર્શનમાં પણ જીવદયાદિક સુંદર વચન છે તે દૃષ્ટિવાદનાં, તે માટિં તેહની આશાતનાઈ દૃષ્ટિવાદની આશાતના થાઈ, એહવા અર્થ છે તે ઝુથાપ્યો છે ॥ ૨૭ ॥

તેહની વૃત્તિમાં - 'ઉદધ્રાવિવે' ત્યાદિ કાવ્યની સાંખિ લિખી છે તે અયુક્તી, એહવું કહિં છે ॥ ૨૮ ॥

તે કાવ્યનો અર્થ ફેરવ્યો છે ॥ ૨૯ ॥

"મિથ્યાત્વીની ક્રિયા - આંબાના ફલના અર્થોર્થિ વટવૃક્ષસરિખી; ચારિત્રરહિત જ્ઞાન પોસમાસિં આંબાસરિખું" એહવું લિખ્યું છે તિહાં એ ઓછું જે અપુનર્બંધકાદિ ક્રિયા આંબાના બીજાંકુરદિક સરિખી ગણી નથી । શ્રીહરિભદ્રસૂરિના ઘણા ગ્રંથમાં એ અર્થ પ્રગટ છે ॥ ૩૦ ॥

"લૌકિક મિથ્યાત્વથી લોકોત્તર મિથ્યાત્વ ભારી" એહવું લિખ્યું છે એહ પણે એકાંત નથી; જે માટિં બંધની અપેક્ષાઈ લૌકિક પણે ભારે દોસઈ છે । યોગબિંદુમાં ભિન્નગ્રંથિનું મિથ્યાત્વ હલુડં કહિં છે અભિન્નગ્રંથનું ભારે કહિં છે ॥૩૧॥

"અનુમોદના તથા પ્રશંસા એ ૨ ભિન્ન કહિં" એહવું લિખ્યું છે તે ન ઘટઈ, જે માટિં પંચાશકવૃત્તિ પ્રમુખ ગ્રંથિ પ્રમોદપ્રશંસાદિલક્ષણ અનુમોદના કહી છે ॥ ૩૨ ॥

"મિથ્યાદૃષ્ટીના દયાદિક ગુણ પણે ન અનુમોદવા " એહવું કહઈ તે ન ઘટઈ, જે માટિં પરસંબંધિયા પણે દાનરુચિપણા પ્રમુખ સામાન્ય ધર્મના ગુણ અનુમોદવા યોગ્ય કહિયા છે, આરાધનાપતાકાદિક ગ્રંથિં તથા સાધારણગુણ પ્રશંસા એ ધર્મબિંદુ સૂત્રમાં પણે લોક લોકોત્તર સાધારણ ગુણની પ્રશંસા કરવી કહી છે ॥ ૩૩ ॥

"મિથ્યાત્વીના દયાદિક ગુણ પ્રશંસિં પણે અનુમોદિં નહિ" એહવું કહઈ છે તે માયાનું વચન, જે માટિં ધર્મ પ્રશંસાઈ અનુમોદના જ આવઈ, અર્થ

खोटी प्रशंसानो तो विधि न होइ ॥ ३४ ॥

“सम्यग्दृष्टी ज क्रियावादी होइ” एहवू कहइ छइ ते न घटइ, जे माटि एक पुद्गलपरावर्त शेष संसार क्रियारुचि क्रियावादी कहिओ छइ दशाचूर्णि प्रमुख ग्रंथि ॥ ३५ ॥

“मिथ्यात्वीनि दयादिक गुणि करि पणि सकामनिर्जरा न होइ” एहवू लिखू छइ ते न घटइ, जे माटि मेघकुमार जीव हस्तिप्रमुखनि दयादिक गुणि संसार पातलो थयो ते सूत्रि ज कहिउं छइ ते सकामनिर्जरा विना किम घटइ ? तथा मोक्षनि अर्थि निर्जरा ते सकामनिर्जरा कही छइ ॥ ३६ ॥

“कविला इत्थंपि अहयंपि” ए वचन मरीचीनी अपेक्षाइ उत्सूत्र नहिं, अर्नि कपिलनी अपेक्षाइ उत्सूत्र, ते माटि उत्सूत्रमिश्र कहिइ “एहवुं लिखू छइ ते न घटइ, जे माटि इम करतां सिद्धान्तवचन पणि सम्यग्दृष्टी मिथ्यादृष्टीनी अपेक्षाइ उत्सूत्रमिश्र थई जाइ तथा श्रुत भावभाषा मिश्र होइ ज नहीं एहवू दशवैकालिकनिर्युक्तिमां कहिउं छइ ॥ ३७ ॥

“मरीचिनुं वचन दुर्भाषित कहिइ पणि उत्सूत्र न कहिइ” एहवू कहइ छइ ते न मिलइ, जे माटि पंचाशकवृत्ति दुर्भाषितपदनो अर्थ उत्सूत्र कहिओ छइ ॥ ३८ ॥

“उत्सूत्रलेश मरीचिनुं वचन कहिउं छइ ते माटि उत्सूत्रमिश्र कहिइ” एहवू कहइ छइ ते न घटइ, जे माटि ‘द्रव्यस्तवमां - भावलेश’ पंचाशकादिक ग्रंथ कहिओ छइ ते पणि भावमिश्र होइ जाइ ॥ ३९ ॥

“इयमयुक्ततरदुरस्तानन्तसंसारकारणम्” एहवू श्राद्धप्रतिक्रमणचूर्णि कहिउं छइ, तेहनो अर्थ एह-” ए विपरीत प्ररूपणा घणूं अयुक्त दुरस्तानन्तसंसारनुं कारण, इहां एहवुं लिखू छइ जे दुरस्तानन्त शब्दनो अर्थ न मिलइ ‘दुरन्त’-ते जेहनो दुःखि अंत आवइ, ‘अर्नत’ ते जेहनो अंत नावइ ए पूर्वाचार्यना ग्रंथ खंडियानी खोटी कल्पना, जे माटि ‘दुरस्तानन्त’ कहतां महानंत कहिइ “कालमणंतदुरंत” ए उत्तराध्ययनवचननी साखि, इहां कोइ दोष नथी ॥ ४० ॥

“जिनवचननो दूषनार जमालिनी परि नाश पामइ अरखट्ट घटीयंत्र न्याइ संसारचक्रवाल भमइ एहवू सूयगडांगनिर्युक्तिवृत्ति कहिउं छइ, ते माटि जमालिनि

અનંતો જ સંસાર” એહવી કલ્પના કરહ છહ તે ન ઘટહ, જે માટિં દૃષ્ટાંતમાર્તિં સાધ્યસિદ્ધિ નો હિ, નહિં તો ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા અનંતસંસારહેતુ કહી છહ, તિહાં શ્રાદ્ધ-પ્રતિક્રમણચૂર્ણિ શ્રાદ્ધવિધ્યાદિક ગ્રંથમાં મરીચિ દૃષ્ટાંત કહિઓ છહ તેહ ભળી મરિચિ પળિ અનન્તસંસારી હુહ જાહ । તથા સૂત્રવિગ્રધનાઈ અનંતા જીવ ચતુરંત સંસાર ભમ્યા જમાલિનિ પરિં એહવૂં નંદીવૃત્તિમાં કહિહં છહ તે ભળિ જમાલિનિ ચ્યારહ ગતિ હુહ જોઈહ ॥ ૪૧ ॥

“જમાલી ણં ભંતે ! દેવે તાઓ દેવલોગાઓ કહિં ગચ્છિહિ કહિં ઉવવજ્જિહિ । ગો૦ । ચત્તારિ પંચ તિરિક્ખજોણિય મણુઅ દેવભવગ્ગહણાઈ સંસારં અણુપરિઅટ્ઠિતા તઓ પચ્છ સિજ્ઞિહિતિ” (શ૦૧.૩.૩૩)

એ ભગવતી સૂત્રમાં ‘ચત્તારિ પંચ’ કહતાં ૧ ભેદ તિર્યચના લેઈહ ઇમ અનંતા ભવ જમાલિનિ થાહ એહવૂં લિખ્યૂં છહ તે ન મિલહં । જે માટિં એહવો વિષમ અર્થ પૂર્વિ કઈણિ વિવરિઓ નથી તથા ૧ ભેદ તિર્યચમાં પળિ નિર્યામિં અનંતા ભવ આવહ નહીં ॥૪૨॥

કોઈક તિર્યચની કાયસ્થિતિ લેઈ જમાલિનિ અનંતા ભવ કહહ છહ તે પળિ કલ્પના માત્ર, જે માટિં સૂત્રિં ભવગ્રહણ જ કહિયાં છહ ॥ ૪૩ ॥

“ચ્યુત્વા તતઃ પચ્ચકૃત્વો, ભાન્ત્વા તિર્યગ્નનાકિષુ ।

અવાસબોધિર્નિર્વાણં, જમાલિઃ સમવાપ્સ્યતિ ॥ ૧ ॥”

એ હૈમવીરચત્રિશ્લોકમાં એહવૂં કહિહં છહ જે જમાલી તિહાંથી ચવો ૫ વાર તિર્યચમનુષ્યદેવતામાં ભમી મોક્ષ જાસ્યહ । એહથી અનંતા ભવ નથી જળાતા, તિહાં કોઈ કહહ છહ જે ૫ વાર તિર્યચમાં ભમતાં અનંતા ભવ થાહ તે ન મિલહ, જે માટિં ભવગ્રહણિં ભમતાં અનંત ભવ ન ઘટહ ॥ ૪૪ ॥

“દેવ-કિલ્લિસિયા ણં ભંતે ! તાઓ દેવલોગાઓ આઠક્કણં ભવક્કણં ટિહક્કણં અણંતરં ચઈં ચહિતા કહિં ગચ્છિત્ત કહિં ઉવવજ્જિતિ ? ગો૦ જાવ ચત્તારિ પંચ ણેહ્યયતિરિક્ખજોણિયમણુસ્સદેવભવગ્ગહણાઈ સંસારં અણુપરિઅટ્ઠિતા તઓ પચ્છ સિજ્ઞંતિ બુજ્ઞંતિ જાવ અંતં કરંતિ ॥ (શ૦ ૧. ૩. ૩૩)

એ સામાન્ય સૂત્રિં સામાન્યથી દેવ કિલ્લિષિયાનિ ‘ચત્તારિ પંચ’ શબ્દ થી

अथवा 'जाव' शब्दथी जिम अनंतो संसार लीजइ तिम जमालिनि सूत्रि पणि 'जाव' शब्द 'ताव' शब्द बाहिरथी लेइ अनंतो संसार कहवो एहवूं लिखूं छइ, ते घणूं ज ताणुं प्रतिभासइ छइ । तथा ए सामान्य सूत्रज एहवूं पणि संभवतूं नथी, जे माटि- "अत्थेगइया अणादीयं अणवदगं दीहमद्धं चाउरंतसंसारकंतरं अणुपरिअट्टंति" (श० ९. उ. ३३) ए सूत्र अनंत संसारनुं आगलि कहिउं छइ ते माटि पहिलुं सूत्र जमालि सरिखा देव किल्बिषियानूं ज संभवइ ॥४५॥

"अत्थेगइया' ए सूत्र अभव्य विशेषनी अपेक्षाइ, जे माटि एहमां छेहडइ निर्वाण नथी कहिउं" एहवूं लिखूं छइ ते पणि न घटइ , जे माटि असंबुडनि सूत्रइ पणि छेहडइ निर्वाण कहिउं नथी तथा भव्यविषय पणि एहवां सूत्र घणां छइ ॥ ४६ ॥

"तिर्यग्मनुष्यदेवेषु, भ्रान्त्वा स कतिचिद् भवान् ।
भूत्वा महाविदेहेषु, दूरन्निर्वृतिमेष्यति ॥"

ए उपदेशमालानी कर्णिका श्लोकमां तिर्यचमनुष्यदेवतामां केतलाएक भव करी जमालि मोक्ष जास्यइ एहवूं कहिउं छइ तेणि करी अनंता भव नावइ, तिहां कोइ कहइ छइ जे ए भव लोकनिंदित केतलाएक लीधां बीजां सूक्ष्म एकेन्द्रियादिकमां अनंता जाणवा", एह पणि घणुंज ताणुं जणाइ छइ । जे माटि नाम लेई व्यक्ति भव कहिया ते थूल किम कहइ, अर्नि थाकता अनंता भव पणि स्या थकी जाण्या ? ॥ ४७ ॥

"कर्णिकामां दूरि मोक्षि जास्यइ एहवूं कहिउं ते माटि केतलाएक भव कहिया तो पणि थाकता अनंता लेवा" एहवूं लिखूं छइ ते पणि पोतानी ज इच्छाइ, जे माटि-

" तिर्यक्षु कानपि भवानतिवाह्य कांश्चिद्
देवेषु चोपचितसञ्चितकर्मवश्यः ।
लब्ध्वा ततः सुकृतजन्म गृहे विदेहे,
जन्मायमेष्यति सुखैकखनिर्विमुक्तिम् ॥

ए सर्वानन्दसूरि-विरचितोपदेशमालावृत्तिमां 'दूर' पद विनापि केतलाएक ज भव कहिया छइ ॥४८॥

સિદ્ધર્ષીય હેયોપાદેય ઉપદેશમાલાવૃત્તિ કેતલીએક પરતિ અનંતા ભવ દોસડ છડ તે માટિ તે પરતિની અપેક્ષા તિમ કહવી, પળિ બીજા ગ્રંથની અપેક્ષાઈ પરિમિત ભવ જ જમાલિનિ કહવા એહવૂં પરમગુરુનૂં વચન ઉવેચી અન્યથા એકાંત અનંતા ભવ જમાલિનિ કહડ છડ તે ન ઘટડ ॥ ૪૯ ॥

“તિર્યગ્યોનિક” શબ્દ જ સિદ્ધાન્તની શીલીઈ અનંત ભવનો વાચક છડ, એહવૂં લિખ્યૂં છડ તિહાં “તિર્યગ્યોનીનાં ચ” એ તત્ત્વાર્થસૂત્રની સાચિ દોધી છડ તે ન ઘટડ, જે માટિ તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં કાયસ્થિતિનિ અધિકારિ તિર્યચનિ અનંતકાલ સ્થિતિ લિખી છડ પળિ તિર્યગ્યોનિક શબ્દ શીલીઈ અનંતા ભવ આવઈ એહવૂં કિહાંઈ કહિડં નથી ॥ ૫૦ ॥

“અશક્યપરિહાર જીવવિચરનાઈ કેવલીનિ જીવદયાનો કાયયત્ર નિઃફલ થાઈ” એહવૂં લિખ્યૂં છડ તે ન ઘટડ, જે માટિ દેશના દેતાં અભવ્યાદિકનિ વિષઈ જિમ કેવલીનો વચનયત્ર નિઃફલ ન હોઈ તિમ વિહારાદિક કરતાં કાયયત્ર પળિ જાણવો ॥ ૫૧ ॥

“તસ્ય અસંચેય(ય)ઃ, સંચેયઃ અ જાઈ સત્તાઈ ।

જોગં પપ્પ વિણસંતિ, ણાત્થિ હિંસાફલં તસ્સ ॥”

એ ઓઘનિર્યુક્તિ ગાથાનો એહવો ભાવ છડ જે જ્ઞાની કર્મક્ષયનિ અર્થિ ઉજમાલ થયો તેહનિં ચતના કરતાં પળિ જીવનિ અણજાણવડ તથા જાણતાં પળિ ચત્ર કરતાં ન રાચી સકાઈ તેણિં કરી તેહના યોગ પામી જે જીવ વિણસડ છડ તેહનૂં હિંસાફલ સાંપરાયિક કર્મબંધરૂપ નથી કેવલ રીયાપ્રત્યય કર્મ બંધાઈ ઇહાં જ્ઞાની ૧૧ ગુણઠાણાનો જ જે લિડ છડ તો ન મિલડ, જે માટિ સમાન્યથી જ જ્ઞાની ઇહાં કહિઓ છડ અનિ અશક્ય પરિહાર તો યોગદ્વારંઈ કેવલિનિ પળિ સંભવડ ॥૫૨॥

“જીવરક્ષોપાયના અનાભોગથી જ ચતીનિં જીવઘાત હુડ તેટલ્યડ તે કેવલીનિં ન હોઈ” એહવૂં કહડ છડ તે ન ઘટડ, જે માટિ એ રીતિ સહજિ જ કેવલીનિં જીવરક્ષા હોઈ તો પત્રવણામાં ૩૬ પદિં જીવકુલ ભૂમિ દેચી કેવલીનિં ઉલ્લંઘન પ્રલંઘન ક્રિયા કહી છડ તે ન મિલડ તે આલાવાનો એ પાઠ

“કાયજોગં જુંજમાણે આગચ્છેજ્જ વા મચ્છેજ્જ વા ચિદ્દેજ્જ વા ણિસીએજ્જ

वा तुअट्टिएज्ज वा उल्लंघेज्ज वा पलंघेज्ज वा पाडिहारियं पीठफलगसेज्जासंधारं पच्चप्पिणत्ति” ॥ ५३ ॥

वर्जनाभिप्राय छतइ अनाभोगिं जीवघात तथा तत्कृतकर्मबंधाभाव यतीनिं होइ अनिं वर्जनाभिप्राय तो पोतानिं दुर्गतिहेतु कर्मबंध थातो जाणी होइ ते भय केवलीनिं नथी ते माटिं वर्जनाभिप्राय नथी अनाभोगिं जीवघात नथी ए कल्पना करी छइ ते खोटी, जे माटिं अशुद्धाहारनी परिं जीवहिंसाइं पणि केवलीनिं स्वरूपिं वर्जनाभिप्राय होइ तथा अवश्यभावी जीवघात पणि संभवइ जिम यतीनिं नदी ऊतरतां ॥५४॥

“वीतरग गर्हणीय पाप हिंसादिक किस्युंइ न करइ, एहवूं उपदेशपदमां कहिउं छइ, ते माटिं द्रव्यहिंसा केवलीनिं न होइ, जे माटि ते लोकदेखीति गर्हणीय छइ” ए वात कही छइ ते न मिलइ, जे माटि प्रतिज्ञाभंगिं ज गर्हा होइ पणि लोकगर्हाइं तंत नथी अनिं अकरणनियमइ अधिकारिं उपदेशपद पदनूं वचन छइ ते भणी भावहिंसानो अकरणनियम ज केवलीनिं देखाइयो छइ ॥५५॥

“उपशांतमोहनिं मोहनीयकर्म छइ ते माटिं गर्हणीय हिंसा प्रतिसेवा होइ तो पणि मोहनीयना उदय विना उत्सूत्रप्रवृत्ति न होइ” एहवूं लिखूं छइ ते न मिलइ, जे माटिं प्रतिसेवीनिं उत्सूत्रप्रवृत्ति ज होइ तेथी अवश्यभावि-द्रव्य हिंसानिं दोष न कहिइ तो ज ११ गुणठाणइ अप्रतिसेवीपणूं तथा सूत्रचारीपणूं घटइ ॥५६॥

“गर्हणीय पाप मोहनीयमूल ते उपशांतमोहताइं ज होइ, अनिं अगर्हणीय पाप अनाभोगमूल आश्रवच्छयारूप क्षीणमोहनिं पणि होइ” एहवूं लिखूं छइ ते कोइ ग्रंथस्यूं न मिलइ । आश्रवच्छया कहतां आश्रव ज आवइ, ते तो अगर्हणीय तुम्हारि मतिं भावपाप छइ, तेहनी सत्ता क्षीणमोहनिं कहतां षणूंज विरुद्ध दीसइ ॥ ५७ ॥

“मोहनीयकर्मना उदयथी भावाश्रव परिणाम होइ तेहनी सत्ताथी द्रव्याश्रव परिमाण होइ,” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ जे माटिं इम कहतां द्रव्यपरिग्रह पणि धर्मोपकरणरूप केवलीनिं न जोईइ ॥ ५८ ॥

एणिं ज करी उदित चारित्रिमोहनीय असंयतीनिं भावाश्रवकारण प्रमत्तसंयतनिं पणि सत्तावर्ति चारित्रिमोहनीय द्रव्याश्रवनूं कारण तेहमां अयतना सहित रागद्वेष ज

प्रमाद गणिङ तेहथी प्रमत्तसंयत लगइ द्रव्याश्रव होइ अर्नि अप्रमत्तर्नि मोहनीय-
 अनाभोग २ थी ते होइइ, इत्यादिक कल्पना पाण निषेधी जाणवी । जे माटिं
 अप्रमत्तर्नि द्रव्यपरिग्रहर्नि ठामि ए युक्ति न मिलइ तथा चारित्रमोहनीय सर्वर्नि
 उदयथी भावश्रव कहइ तो ४ गुणठाणादिकि न घटइ । केतलाएकनो उदय लीजइ
 तो ते यतीनइं पणि छइ ३ कषायनी उदयसत्तानी मेर्लि भावश्रव द्रव्याश्रवनो
 परिणाम कहइ तो तेहर्नि क्षइ छद्मस्थर्नि पणि द्रव्याश्रव न हुओ जोईइ, तथा
 प्रमादि भावाश्रव कहिओ छइ इत्यादिक न घटइ ॥५९॥

“अयतनया चरन् प्रमादानाभोगाभ्यां प्राणिभूतानि हिनस्ति” एहवूं
 दशवैकालिकवृत्तिमां कहिउ छइ ते माटिं प्रमाद अनाभोग विना केवलीर्नि
 द्रव्यहिंसा न हुइ” एहवी मूलयुक्ति कहइ छइ तेहज खोटी, जे माटिं अवश्यभावि-
 हिंसानां ए कारण न कहियां । केवला अयतनानि उद्देशि ए कारण कहियां सघलइ
 ए हेतु लीजइं तो आकुट्टिकादिक भेद न मिलइ ॥६०॥

“केवलीर्नि द्रव्यहिंसा होइ ते सर्व प्रकार जाणतां हिंसानुबंधी रौद्रध्यान
 हुइ” एहवूं कहइ छइ ते खोटुं, जे माटिं इह कहतां द्रव्यपरिग्रह छइ तेहना
 सर्वप्रकार जाणतां संरक्षणानुबंधी रौद्रध्यान पणि न चारिउं जाइ ॥६१॥

प्रमत्तसंयत शुभयोगनी अपेक्षाइं अनारंभी, अशुभयोगनी अपेक्षाइं आरंभी
 भगवतीसूत्रमां कहिया छइ. तिहां ‘शुभयोग ते उपयोर्गि क्रिया, अशुभयोग ते
 अनुपयोर्गि’ एहवूं वृत्ति कहिउं छइ ते ऊवेषी अशुभयोग अपवादिं कहइ छइ ते
 प्रकट विरुद्ध, जे माटिं जाणी मृषावाद मायावृत्तिया क्रिया भणी अप्रमत्तर्नि पणि
 प्रकट जाणइं छइ तथा अपवादिं पणि शास्त्ररीति बृहत्कल्पादिकिं शुद्धता ज कही
 छइ तो अशुभयोग किम कहइ ॥६२॥

“आरंभिकी क्रिया छ गुणठाणइ सदा होइ,” एहवूं लिख्यूं छइ ते न
 घटइ, जे माटिं अन्यतरप्रमत्तर्नि कायदुःप्रयोगभाविं ज आरंभिकी क्रिया
 पत्रवणासूत्रवृत्तिमां कही छइ ॥ ६३ ॥

“केवलीर्नि अपवाद नोहि ज” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटिं
 रात्रिं हिंडन, श्रुतव्यवहार प्रमाण राखवा निमित्त अनेषणीय आहारग्रहणादिक
 अपवाद केवलीर्नि पणि कहिया छइ ॥ ६४ ॥

“ते अनेषणीय आहारग्रहण केवलीनि साबद्य नथी ते माटि तेहथी अपवाद न होइ, अर्नि जो छद्मस्थ अनेषणीय जाणइ तो केवली भोजन न करइ. केवलीनी अपेक्षाइ व्यवहारशुद्धि इम न होइ ते भणी अत एव रेवती अशुद्ध जाणइ छइ ते भणी तेहनो कर्यो कोलापाक महावीरिं न लीधो” एहवी कल्पना करइ छइ पणि निरर्थक, जे माटि रत्रिहिंडनादिक छद्मस्थ दुष्ट जाणइ छइ तो पणि भगवंतिं अषवादिं आदरिउं छइ, तथा निषिद्ध वस्तुलाभ जाणी उत्तमपुरुषिं आदरी ते अदुष्ट कही अपवाद न कहइ तो अपवाद किहांइ न होइ ॥ ६५ ॥

“जाणीनि जीवघात करइ तेहज आरंभक कहइ” एहवूं कहइ छइ ते न मिलइ, जे माटि इम कहतां एकेन्द्रियादिक सूत्रिं आरंभि कहिया छइ ते न घटइ ॥६६॥

“आभोगि जीवहिंसा अवश्यभावीपणइ पणि यतीनि होइ ज. नदी ऊतरता जलजीव विरधना होइ छइ ते पणि सचित्तता निश्चय नथी ते भणी अनाभोग-जन्याशक्यपरिहारइ” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटि व्यवहार सचित्तता न आदरि तो सघलइ शंका न मिटइ, तथा नदीमां अनंतकाय निश्चइ सचित्तपणि छइ. आगमथी निश्चय थइं पणि देख्या विना अनाभोग कहीइ तो विश्वासी पुरुषिं कहिया जे वस्त्रादिकि अंतरित त्रसजीव तेहनी विरधनाइ पणि अनाभोग थाइ ॥६७॥

“यतीनि अनाभोगमूल ज हिंसा होइ तेहमां स्थावर सूक्ष्म त्रसनो अनाभोग केवलज्ञान विना न टलइ अर्नि कुंथुप्रमुख स्थूल त्रसनो अनाभोग घणी यतनाइ टलइ. अत एव नदी ऊतरतां जल संयम दुरग्रधन कहिओ पणि कुंथुनी उत्पत्ति कहिओ ते माटि नदी ऊतरतां जलजीवनिं अनाभोगि संयम न भाजइ” एहवी कल्पना करइ छइ ते खोटी, जे माटि त्रसनी परिं थावरनो आभोग पणि यतीनिं करवो कहिओ छइ. अत एव ८.सूक्ष्मादिक जोवानी यतना दशवैकालिकग्रंथिं प्रसिद्ध छइ ॥६८॥

एजनादिक्रियायुक्तस्यारम्भाद्यवश्यम्भावाद् यदागमः

“जाव णं एस जीवे एयइ वेयइ चलइ फंदईत्या० यावदारंभे वट्टई” त्यादि. एहवूं प्रवचनपरीक्षाइ लुंपकाधिकारिं कहिउं छइ अर्नि सर्वज्ञशतकमां

केवलीनिं अवश्यंभावीपणि आरंभ निषेध्यो छइ ए परस्पर विरुद्ध छइ ॥६९॥

“विनापवाद जाणी जीवघात करइ ते असंयत हुइ” एहवूं कहइ छइ ते खोटुं, जे माटि अपवादिं आभोगिं हिंसाइं पणि जिम आशयशुद्धताथी दोष नहीं तिम अपवाद विना अशक्यपरिहार जीवविरधनाइं पणि आशयशुद्धताइं ज दोष न होइ. नही तो विहारदिक क्रिया सर्व दुष्ट थाइ. सिद्धान्तथी विरधनानो निश्चय थइं पोतानिं अदर्शनमात्रिं जो विहारदिक क्रियामां जे विरधना छइ ते अनाभोगिं ज कहीइ तो निरंतर जीवाकुलभूमिका निर्धारी तिहां रत्रि विहार करतां विरधनानो अनाभोग कहवाइ ॥७०॥

“नदी ऊतरतां अभोगिं जलजीवविरधना यतीनिं हुइ तो जलजीवघातिं विरतिपरिणाम खंडित होइ ते भणि देशविरति थाइ जाणीनिं एकव्रतभंगिं सर्वविरति रहइ तो सम्यग्दृष्टी सर्वनिं चारित्र लेतां बाधक न होइ” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटिं नदी ऊतरतां द्रव्यहिंसाइ आज्ञाशुद्धपणइ ज दोष नथी. तथा सम्यग्दृष्टी योग्य जाणीनिं ज चारित्र आदरइ जिम व्यापारी व्यापार प्रति प्रिछी थोड़ी खोटि होइ अनिं संभाली लिइ तो बाधा नहीं पणि पहिलां खोटिज जाणी कोइ सबलो व्यापार आदरइ नहीं ते प्रीछवूं ॥ ७१ ॥

“अपवादिं जिननो उपदेश होइ पणि विधिमुखि आदेश न होइ” एहवूं कहइ छइ ते खोटुं, जे माटिं छेदग्रंथि अपवादिं घणां विधिवचन दीसइ छइ ॥७२॥

“वस्त्रिं गलिउं ज पाणी पीवूं इहां पीवानो सावद्यपणा माटिं विधि नहि पणि गलवानो ज विधि” एहवूं कहइ छइ ते न मिलइ, जे माटिं गालन पणि शस्त्र कहिउं छइ. यत :-

“उस्सिचगालणधोअणे य उवगरणकोसभंडे य ।

बायर आउक्काए, एयं तु समासओ सत्थं ॥ आचारंगसूत्रनिर्युक्तौ ॥

(अ.१.नि.गा.११३) ॥ ७३ ॥

“द्रव्यहिंसाइं द्रव्यथी हिंसानुं पच्चक्खाण भाजइ” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटिं धर्मोपकरण रखतां द्रव्यथी परिग्रहनुं पच्चक्खाण भाजइ एहवूं दिगंबरिं कहिउं छइ. तिहां विशेषावश्यकिं द्रव्य-क्षेत्र-कालथी भावनुं ज पच्चक्खाण

होइ पणि केवल द्रव्यथी भंग न होइ ए रीति समाधान करिउं छइ ॥७४॥

“श्रावकप्रतिक्रमणसूत्रवृत्तिमां हिंसानी चोभंगीमां ‘द्रव्यथी तथा भावथी न हिंसा मनोवाक्कायशुद्ध साधुनि’ ए भांगो कहिओ छइ तेहनो स्वामी तेरमा गुणठाणानो धणी ज जे फलावइ छइ अर्नि चउदमा गुणठाणनो धणी निषेधइ छइ मनवचनकाययोग विना तेहथी शुद्ध न कहवाइ जिम वस्त्र विना वस्त्रि शुद्ध न कहिउ ते भणी” ते खोटुं, जिम जलस्नानि जलसंसर्ग टल्या पछी पणि जलिं शुद्ध कहिइ तिम अयोगीनिं योग गया पछी पणि योगिं शुद्ध कहिइ ते माटिं साधु सर्वनिं जिवारिं द्रव्यहिंसा गुप्तिद्वाराइं न हुइ तिवारिं चोथो भांगो घटइ ॥७५॥

“द्रव्यहिंसा पणि हिंसादोषस्वरूप” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, “समितस्य-ईर्यासमितावुपयुक्तस्य या ‘आहत्य’ कदाचिदपि हिंसा भवेत्सा द्रव्यतो हिंसा, इयं च प्रमादयोगाभावात्तत्त्वतोऽहिंसैव मन्तव्या, ‘प्रमत्तयोगात् प्राणव्यपरोपणं हिंसा’ इति वचनात् (गा. ३९३२ वृत्तिः) ए बृहत्कल्पवृत्ति वचनिं अप्रमत्तनिं द्रव्यथी हिंसा ते अहिंसा ज जाणइ छइ ॥ ७६ ॥

बृहत्कल्पनी भाष्यवृत्तिमां वस्त्रच्छेदनादि व्यापार करतां जीवहिंसा होइ, जे माटिं ‘जिहां ताइ जीव चालइ हालइ तिहां तांइ आरंभ होइ’ एहवूं भगवतीमां कहिउं छइ एहवूं प्रेरक कहिउं ते उपरि समाधान करतां आचार्य ते भगवती सूत्रना आलावानो अर्थ भिन्न न कहिओ केवल इमहज कहिउं जे आज्ञाशुद्धनिं द्रव्यथी हिंसा ते हिंसामां ज न गणिइ । यत :-

“यदेवं ‘योगवन्तं’ च्छेदनादिव्यापारवन्तं जीवं हिंसकं त्वं भाषसे तन्निश्चीयते सम्यक्सिद्धान्तमजानत एवं प्रलापः । सिद्धान्ते योगमात्रप्रत्ययादेव न हिंसोपवर्ण्यते, अप्रमत्तसंयतादीनां सयोगिकेवलिपर्यन्तानां योगवतामपि तदभावादित्यादि” (गा. ३९९२ वृत्तिः) तथाऽत्र चाद्यभंगे हिंसायां व्याप्रियमाणकाययोगेऽपि भावत उपयुक्ततया भगवद्भिरहिंसक एवोक्त इत्यादि” (गा. ३९३४ वृत्तिः) ।

एणि करी जे इम कहइ छइ केवलीना योगथी द्रव्यहिंसा न होइ तेहनिं मतिइ अप्रमत्तना योगथी ज द्रव्यहिंसा न हुई जोईइ. जे माटिं पहिलइ चोथइ भंगि करी अप्रमत्तादिक सयोगिकेवली तांइ सरिखा ज गण्या छइ. तथा अप्रमत्तनिं ज द्रव्यहिंसा कही तेणिं करी प्रमत्तसंयतनिं पणि जे द्रव्यहिंसा कहइ छइ ते

सिद्धान्तविरुद्ध इत्यादिक घणूं विचारवूं ॥७७॥

“जावं च णं एस जीवे सया समिएयइ वेयइ चलइ फंदइ जाव तं तं भावं परिणमइ तावं च णं एस जीवे आरभइ सारभइ समारभइ” इत्यादिक भृगवती मंडियपुत्रना आलावामां-

“इह जीवग्रहणेडपि सयोग एवासौ ग्राह्योऽयोगस्यजनादेरसम्भवात्” ए वृत्तिवचन उल्लंघीनिं सयोगि जीव केवलिव्यतिरिक्त लेवो एहवूं लिखूं छइ तें प्रगट हठ जणाइ छइ ॥७८॥

“जिहां तांइ एजनादि क्रिया तिहां तांइ आरंभादिक ३नो नियम न घटइ, ते माटिं आरंभादिक शब्दि योगज कहिइ, योग हुइ तिहां तांइ अंतक्रियां न हुइ एहवो ए सूत्रनो अभिप्राय” एहवूं कहइ छइ ते अपूर्वज पंडित, जे माटिं ए अर्थ वृत्ति नथी. तथा आरंभादिक अन्यतर नियमनिं अभिप्राइं सूत्रिं विरोध पणि नथी ए रीतिनां सूत्र बीजाइं दीसइ छइ. तथा हि-

“जाव णं एस जीवे सया समियं एयइ जाव तं तं भावं परिणमइ ताव णं अट्ठविहबंधए वा सत्तविहबंधए वा छव्विहबंधए वा एगविहबंधए वा नो णं अबंधए” इत्यादिक तथा-आरंभादिक ३ शब्दि एक योगनो अर्थ ए पणि न संभवइ इत्यादि विचारवूं ॥७९॥

“तत्साक्षाज्जीवघातलक्षण आरम्भो नान्तक्रियाप्रतिबन्धकः, तदभावेऽन्त-क्रियाया अभणनात्, प्रत्युताऽत्रिकापुत्राचार्य-गजसुकुमारदिदृष्टान्तेन सत्यामपि जीवविराधनायां केवलज्ञानान्तक्रिययोरजायमानत्वात् कुतस्त-त्प्रतिबन्धकत्वशङ्काऽपि” (गा. २९ वृत्तिः)

एहवूं सर्वज्ञशतकमां लिखूं छइ ते प्रकट स्वमतविरुद्ध ॥८०॥

शैलेश्यवस्थायां मशकादीनां कायसंस्पर्शेन प्राणत्यागेऽपि पञ्चधोपादान-कारणयोगाभावान्नास्ति बन्धः, उपशान्तक्षीणमोहसयोगिकेवलिनं स्थितिनिमित्त-कषायाभावात् सामायिक” इत्यादिक आचारांगवृत्तिं कहिं छइ. तथा-

“सेलेसिं पडिवन्नस्स जे सत्ता फरिसं पप्प उद्धारयंति मसगादी । तन्थ कम्मबंधो णत्थि । सजोगिस्स कम्मबंधो दो समया” ।

एहवूं आचारांगचूर्णिमां कहिउं छइ तिहां चउदमिं गुणठाणइ योग नथी ते माटिं तिहां केवलिकर्तृक मशकादिवध न होइ पणि मशकादिकर्तृक ज होइ, तद्गतोपादानकर्मबन्धकार्यकारणभावप्रपंचनिं अर्थि ए ग्रंथ छइ एहवी कल्पना करइ छइ ते खोटी, जे माटिं सामान्यथी साधुनिं अवश्यभाविजीवघातनिं अधिकारिं ज ए ग्रंथ चाल्यो छइ. तथा चउदमिं गुणठाणइ मशकादिकर्तृक ज मशकादिघात कहिइ तो पहिलां पणि तेहवो ते होइ युक्ति सरिखी छइ ते माटिं मोहनीयकर्म होइ तिहां तांइ जीवघातकर्ता कहिइ एह वचन पणि प्रमाणिक नहि, जे माटिं प्रमादि ज प्राणातिपातकर्ता कहिओ छइ इत्यादिक इहां घणूं विचारवूं ॥८१॥

“प्राइ असंभवी कदाचित् संभवइ ते अवश्यभावी कहिइ एहवो जीवघात अनाभोगि छद्मस्थसंयतनिं होइ पणि केवलीनिं न होइ” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, जे माटिं अनभिमतपणइ पणि अवर्जनीय ते अवश्यभावी कहिइ तेहवो द्रव्यवध अनाभोग विणा पणि संभवइ जिन यतीनिं नदी ऊतरतां ॥८२॥

“केवलीना योग ज जीवरक्षानुं कारण” एहवूं कहइ छइ तेहनिं माटिं चउदमइ गुणठाणइ जीवरक्षाकारणयोग गया ते माटिं हीनपणूं थयूं जोईइ ॥८३॥

“केवलीनिं बादरवायुकाय लागइ तिवारिं तथा नदी ऊतरतां अवश्यभावनिं जीवविराधना थाइ तिहां जे एहवूं कल्पइ छइ बादरवायुकाय अचित्तज केवलीनिं लागइ तथा नदी ऊतरतां केवलीनिं जल अचित्तपणइ ज परिणमइ” तिहां कोइ प्रमाण नथी, केवल योगनो ज एहवो अतिशय कहिइ तो उल्लंघन-प्रलंघन-प्रतिलेखनादि व्यापारनुं निरर्थकपणुं थाइ ॥८४॥

एणिं ज करी ए कल्पना निषेधि जे केवली गमनादिपरिणत होइ तिवारिं आपिं ज कीडी प्रमुख जीव ओसरइ अथवा ओसरिया होइ पणि केवलीनी क्रियाइं प्रेरी क्रिया न करइ, जे माटिं इम कहतां जीवाकुल भूमि देखी केवलीनिं उल्लंघनादि व्यापार पन्नवणामांहि कहिओ छइ ते न मिलइ तथा वस्त्रप्रतिलेखना पणि न मिलइ ॥८५॥

“अभयदयाणं ए सूत्रनी मेलिं भगवंतना शरीरथी जीवनिं सर्वथा भय न उपजइ” एहवूं कहइ छइ ते न मिलइ, जे माटिं भगवंत वस्त्रादिकथी जीव अलगा मूकइ तेहनिं भय विना अपसरण न संभवइ. तथा ‘अभयदयाणं’ ए वर्चनिं

કેવલિશરીરથી કોઈનિં ભય ન ઝપજઈ એહવૂં કલ્પિ તો 'મંતા મતિમં અભયં વિદિતા' ઇત્યાદિક સૂત્રની મેલિં યતીમાત્રના શરીરથી જીવનિં ભય ઝપજવો ન ઘટડ ॥ ૮૬ ॥

શ્રીવર્ધમાનનિં દેહીનિં હાલી નાઠો તિહાં કોઈ ઇમ કલ્પના કરઈ છઈ જે "તિહાં હાલીના યોગ કારણ, પાણિ ભગવંતના યોગ કારણ નહિ" તે અતિ ઘોટું, જે માટિં 'ભગવંતં દદ્દૂળ ધમધમેઈ' એહવૂં વ્યવહારચૂર્ણિં કહિં છઈ તેહનિં અનુસારિં ભગવંતના યોગ જ તિહાં કારણ જાણઈ છઈ તથા અન્યકર્તૃક ભય તેરમિં ગુણઠાણિં હોઈ તો ચડદમા ગુણઠાણાની પરિં અન્યકર્તૃક હિંસા પળિં હુઈ જાઈડે તે તો સ્વમત વિરુદ્ધ ॥૮૭॥

'સર્વજિયાણમહિંસં' ઇત્યાદિક સૂત્રની મેલિં જે કેવલીનિં અવશ્યભાવિની હિંસા ઝથાપડે છઈ તેહનિં મતિં હિંસાઈદોસસુત્રા ઇત્યાદિક સૂત્રની મેલિં સામાન્ય સાધુનિં પળિં તે ઝથાપો જોઈડે ॥૮૮॥

"જલચારણાદિક લબ્ધિમંત યતીનિં જલાદિકમાં ચાલતાં જલાદિક જીવનો ઘાત જ ન હોઈ તો સર્વલબ્ધિસંપન્ન કેવલીનિં તે કિમ હુઈ" એહવૂં કહઈ છઈ તે ન ઘટડ, જે માટિં લબ્ધિફલ સર્વ કેવલીનિં છઈ તો હિં પળિં લબ્ધિપ્રયોગ નથી ॥૮૯॥

"ઘાતિકર્મક્ષયથી ઝપની જીવરક્ષાહેતુ લબ્ધિ પ્રયુજ્યા વિના જ કેવલીનિં હુઈ" એહવૂં માનઈ છઈ તેહનિં મતિં ચડદમિં ગુણઠાણઈ મશકાદિકર્તૃક મશકાદિવધ માન્યો છઈ તેહ પળિં ન મિલઈ, નહીં તો તેરમિં ગુણઠાણઈ પળિં તેહવો તે માન્યો જોઈડે ॥૯૦॥

"દ્રવ્યહિંસાઈ કેવલીનિં ૧૮ દોષરહિતપણૂં ન ઘટડ" એહવૂં કહઈ છઈ તેહનિં મતિં દ્રવ્યપરિગ્રહ છતાં પળિં ૧૮ દોષરહિતપણૂં ન મિલઈ ॥૯૧॥

"પ્રાણાતિપાત મૃષાવાદાદિ છદ્મસ્થલિંગ મોહનીય અનાધોગમાં એકઈ વિના ન હુઈ તે માટિં બારમિં ગુણઠાણઈ મૃષા ભાષા કર્મગ્રંથાદિકમાં કહી છઈ સ સંભાવનારૂઢ જાણવી," એહવૂં કહઈ છઈ તેહનિં પૂછવૂં જે દ્રવ્યભાવ વિના સંભાવનારૂઢ ત્રીજો કિહાં કહિઓ છઈ કાલશૂકરિકનિં કલ્પિત હિંસાની પરિં એ સંભાવનારૂઢ મૃષાવાદ લેવો એહવૂં લિચ્છૂં છઈ તેહનિં અનુસારિં તો અંતરંગ ભાવમૃષાવાદ જ બારમઈ ગુણઠાણઈ આવઈ ॥૯૨॥

“प्रतिलेखना प्रमार्जनादिक क्रिया क्षुद्रजंतु भयोत्पादकपणइ अपवादकल्प कहइ ते छद्मस्थनूं लिंग केवलीनिं न होइ,” एहवूं कहइ छइ ते न घटइ, ते (जे) माटि उत्सर्ग अपवाद टाली त्रीजो अपवादकल्प किहांइ कहिओ नथी. इच्छंइ ३ भेद कल्प उत्सर्गकल्पनामिं चोथो भेद कल्पतां पणि कुण ना कहइ ? तथा केवलिव्यवहारानुसारिं प्रतिलेखनादिक क्रिया पणि केवलीनिं छइ ते प्रीछवूं ॥ ९३ ॥

“बिलवासी मनुष्य पणि जातिस्मरणादिकिं मांसभक्षण अतिनिंदित जाणी परिहरइ छइ, ते माटिं मांसभक्षणथी सम्यक्त्वनो नाश ज होइ” एहवूं लिखूं छइ ते न घटइ, जे माटिं मांसभक्षणनी परिं परदारगमन पणि महानिंदित छइ तेहथी सत्यकिविद्याधर प्रमुखनिं जो सम्यक्त्व न गयुं तो मांसभक्षणथी कृष्णादिकनुं सम्यक्त्व न जाइ तिहां बाधक नथी ॥ ९४ ॥

“मांसाहार नरकायुर्बन्धस्थानक छइ ते माटिं तेहनी अनिवृत्तिं सम्यक्त्व न होइ” एहवूं लिखूं छइ ते न घटइ, जे माटिं महारंभ-परिग्रहादिक पणि नरकायुर्बन्धस्थानक छइ तेहनी अनिवृत्तिं प्रतिं जिम कृष्णादिकनिं सम्यक्त्व छइ तिम मांसभक्षणनी अनिवृत्तिं पणि सम्यक्त्व होइ तिहां बाधक नथी ॥ ९५ ॥

“तए णं से दुवए राया कंपिल्लपुरं णगरं अणुप्पविसइ अणुप्पविसित्ता विपुलं असणं ४ उवक्खडावेइ उवक्खडावित्ता कोडंबिय पुरिसे सदावेइ सदावेत्ता एवं वयासी-गच्छह णं तुब्भे देवापुप्पिया ! विपुलं असणं ४ सुरं मज्जं मंसं पसन्नं च सुबहुपुप्फफलवत्थगंधमल्ललंकारं च वासुदेवपामोक्खाणं गयसहस्साणं आवासेसु साहरह ते वि साहरंति तए णं ते वासुदेवप्पामोक्खा विपुलं असणं ४ जाव पसन्नं असाएमाणा विहरं(रं)ति” (ज्ञा.सू.१९८) ए षष्ठ्यांगसूत्रवर्णनमात्र ज एहवूं लिखूं छइ” इम सद्वहतां नास्तिकपणूं थाइ, जे माटि स्वर्गार्थ्यादि सूत्र पणि वर्णनमात्र कहतां कुण ना कहइ ? ॥ ९६ ॥

“ए सूत्रमां वासुदेवनिं मांसपरिभोग ते आज्ञा द्वारंइ जाणवो. आज्ञा पणि ते ते अधिकारीनी द्वारइं, पणि साक्षात् नहि” एहवी कल्पना करी छइ ते न घटइ. जे माटिं आस्वादक्रियानो अन्वय वासुदेवप्रमुखनिं कहिओ छइ तेहमांथी वासुदेवनिं आज्ञाद्वारइं आस्वादनक्रियानो अन्वय कहइ तो वाक्यभेद थाइ एहवी कल्पना

શાસ્ત્રજ્ઞ ન કરડે ॥૯૭॥

“વિધિપ્રતિષ્ઠિત જ પ્રતિમા જુહારવી તે તપાગચ્છની જ પણ ગચ્છાંતરની નહીં” એહવું કહડે છડે તે ન ઘટડે, જે માટિં પ્રતિષ્ઠાદિકની સર્વ વિધિ જોતાં હવળાં પ્રતિમા વંદનનું દુર્લભપણું હોઈ. તથા શ્રાદ્ધવિધિમાં આકારમાત્રિ સર્વ પ્રતિમા વાંદવાના અક્ષર પણ છડે અવિધિચૈત્ય વાંદતાં પણ વિધિબહુમાનાદિક હોઈ તો અવિધિદોષ નિસ્તુબંધ હુઈ ઇત્યાદિક શ્રીહરિભદ્રસૂરિના ગ્રંથાંનિ અનુસારિં જાણવું ॥૯૮॥

“ગચ્છાંતરનો વેષધારી જિમ વાંદવા યોગ્ય નહિ તિમ ગચ્છાંતરની પ્રતિમા વાંદવા યોગ્ય નહીં” એહવું કહડે છડે તે ન ઘટડે, જે માટિં લિંગમાં ગુણદોષ-વિચારણા કહી છડે પણ પ્રતિમા સર્વશુદ્ધરૂપ જ કહી. યત:-

“જડવિય પડિમાડ જહા મુણિગુણસંકષ્પકારણં લિંગં ।

ઉભયમવિ અત્થિ લિંગે ણ ય પડિમાસૂભયં અત્થિ ॥૧૧॥”

—વંદનકનિર્યુક્તૌ ॥૯૯॥

જા જયમાણસ્સ ભવે વિરાહણા સુત્તવિહિસમગ્ગસ્સ ।

સા હોઈ ણિજ્જરફલા અજ્ઞાત્થવિસોહિજુત્તસ્સ ॥ ૧ ॥

એ ગાથામાં અપવાદપદપ્રત્યય વિરાધના નિર્જરાહેતુ હોઈ, એહવું પિંડનિર્યુક્તવૃત્તિ વિવરિં છડે તે ઊવેષીંનિ જે ઇમ કલ્પડે છડે જે ઇહાં વિરાધના નિર્જરાપ્રતિબંધક નથી જીવઘાતપરિણામજન્યપણાંનિ અભાવિં વર્જનાભિપ્રાયોપાધિની અપેક્ષાઈં દુર્બલ છડે તે વતી, તે યોદું, જે માટિં એ કલ્પનાંઈં કદાચિ અનાભોગહિંસા અદુષ્ટ આવડે પણ અપવાદની હિંસા અદુષ્ટ નાવડે તિવારિં મ્લયગિરિ આચાર્યના સાર્થિ વિરોધ થાઈ તે વિચારવું ॥ ૧૦૦ ॥

“દૃષ્ટમંડલાંનિ વિષડે જે સાધુ દીસડે છડે તપગચ્છના તે યલી બીજડે ક્ષેત્રિ સાધુ નથી” એહવું કહડે છડે તે ન મિલડે. જે માટિં મહાનિશીથદુઃખમાસ્તોત્રાદિકાંનિ અનુસારિં ક્ષેત્રાંતરિં સાધુસત્તા સંભવડે એહવું પરમગુરૂનું વચન છડે ॥ ૧૦૧ ॥

ઇત્યાદિક ઘણા બોલ વિચારવાના છડે તે સુવિહિત ગીતાર્થના વચનથી નિર્ધારીનિં સમ્યક્ત્વની દૃઢતા કરવી સહી ॥ ૧૦૧ ॥